

**Список використаних джерел:**

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради від 03.08.2018. № 31. Ст. 241.
2. Нікітенко О.І. Теоретичні проблеми удосконалення забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2013. 34 с.
3. Бойко І. Забезпечення внутрішньої безпеки держави органами системи МВС України: актуальні загрози. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 132–140.
4. Пономаренко Г.О. Компетенція суб'єктів управління у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави. *Електронний журнал «Удосконалення державного управління»*. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/017dc2b3-84d5-4762-9cb0-9d68e4268836/content>
5. *Armies in Homeland security*. National Defense University Press. Washington D.C., 2006. P. 21.
6. *Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE)*. URL: <https://www.gov.uk/guidance/police-and-criminal-evidence-act-1984-pace-codes-of-practice>
7. Бусол О.Ю. Міжнародний досвід побудови та функціонування спеціалізованих органів з протидії високопосадовій злочинності (в контексті незалежності Державного бюро розслідувань в Україні). URL: [http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com\\_content&view=article&id=2269:mizhnarodnij-dosvid-pobudovi-ta-funktsionuvannya-spetsializovanikh-organiv-z-protidiji-visokoposadovij-zlochinnosti&catid=8&Itemid=350](http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2269:mizhnarodnij-dosvid-pobudovi-ta-funktsionuvannya-spetsializovanikh-organiv-z-protidiji-visokoposadovij-zlochinnosti&catid=8&Itemid=350).

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.5.29>

ПАРАМОНОВ О.О.

**МОНІТОРИНГ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ДОТРИМАННЯ ДИСЦИПЛІНИ  
І ЗАКОННОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ**

**MONITORING AS ONE OF THE MEANS OF OBSERVANCE OF DISCIPLINE  
AND LEGALITY IN THE ACTIVITIES OF THE PATROL POLICE**

У статті автором проаналізовано моніторинг як один із засобів дотримання дисципліни і законності в діяльності патрульної поліції.

Доводиться, на підставі аналізу поняття дисципліни і законності в діяльності патрульної поліції, а також функціонування підрозділів моніторингу та організаційно-аналітичного забезпечення патрульної поліції, що принцип законності відносно діяльності Національної поліції України – є правовим обов'язком дотримання під час поліцейської діяльності законодавства України, виключно в межах, визначеної ним повноти та чіткості. Поряд із цим, дисципліна, як правнича категорія та індивідуальний принцип діяльності поліцейського полягає в неухильному дотриманні принципу законності в діяльності поліції та зобов'язує останнього здійснювати свої повноваження та забезпечувати захист прав і свобод людини і громадянина виключно таким способом і у міру своїх повноважень.

Автором зауважується, що перевага підрозділів моніторингу полягає в можливості ефективного забезпечення ними виявлення та фіксації фактів порушення дисципліни і законності патрульними поліцейськими, що в свою чергу прямопропорційно впливає на можливість підвищення якості функціонування цього поліцейського підрозділу та уможливорює дотримання інших принципів поліцейської діяльності під час її здійснення.

© ПАРАМОНОВ О.О. – здобувач (Науково-дослідний інститут публічного права)

Ефективність функціонування відділів моніторингу діяльності поліції, на нашу думку може ефективно забезпечити підвищення якості здійснення поліцейської діяльності підрозділами поліції, до моменту звернення громадян до суду чи примусового виконання судового рішення відносно поліцейського особисто та поліції загалом, що на нашу думку, є більш демократичним і ефективним розв'язанням спорів пов'язаних із здійсненням поліцією своїх функцій.

**Ключові слова:** дисципліна, законність, патрульна поліція, поліцейська діяльність, моніторинг, аналітична діяльність, правопорядок.

In the article, the author analyzes monitoring as one of the means of observing discipline and legality in the activities of the patrol police.

Based on the analysis of the concept of discipline and legality in the activities of the patrol police, as well as the functioning of the units of monitoring and organizational and analytical support of the patrol police, it is proved that the principle of legality in relation to the activities of the National Police of Ukraine is a legal obligation to comply with the legislation of Ukraine during police activities, exclusively within the limits of completeness and clarity determined by it. At the same time, discipline as a legal category and individual principle of police activity consists in strict observance of the principle of legality in the activities of the police and obliges the latter to exercise its powers and ensure the protection of human and civil rights and freedoms exclusively in this way and to the extent of its powers.

The author notes that the advantage of monitoring units lies in the ability to effectively ensure their detection and recording of violations of discipline and legality by patrol police officers, which in turn directly proportionally affects the possibility of improving the quality of functioning of this police unit and makes it possible to comply with other principles of police activity during its implementation.

The effectiveness of the functioning of police monitoring departments, in our opinion, can effectively ensure the improvement of the quality of police activities by police units, until citizens apply to the court or enforce a court decision against a police officer personally and the police in general, which, in our opinion, is a more democratic and effective resolution of disputes related to the exercise of police functions.

**Key words:** discipline, legality, patrol police, policing, monitoring, analytical activity, law and order.

**Актуальність теми.** Питання здійснення моніторингу як ефективного способу забезпечення дисципліни і законності в діяльності патрульної поліції майже не дослідження станом на сьогодні, а саме тому, на нашу думку це питання потребує окремого аналізу, оскільки саме ця, новітня та уніфікована форма внутрішньо контрольної діяльності патрульної поліції є більш ефективною в локальному масштабі, аніж діяльність підрозділів головної інспекції та дотримання прав людини в загально поліцейському контексті.

Належить підкреслити, що етимологічне навантаження поняття моніторингу, також має неоднозначне тлумачення, що в сукупності з визначеними для цих підрозділів повноваженнями, тією чи іншою мірою дозволяє судити про їх ефективність чи не ефективність, а також, подекуди вихід за межі компетенції та, власне змішаність кіл компетенції, що дублюється з підрозділами організаційно-аналітичної роботи та оперативного реагування а також головної інспекції та дотримання прав людини.

Сформульовані в наукових джерелах ознаки та властивості інструментів публічного адміністрування в діяльності органів виконавчої влади дозволили Л.В. Кузнецовій з'ясувати їхнє розуміння в діяльності органів Національної поліції як однорідних за характером і правовою природою груп адміністративних дій, у яких реалізується компетенція поліції у сфері підтримання публічної безпеки та порядку і боротьби зі злочинністю [1, с. 66]. Зазначимо, що змістовне наповнення інструментів публічного адміністрування в діяльності поліції передбачає певну самостійність у виборі тих чи інших встановлених законодавством інструментів, з урахуванням особливого характеру завдань поліції та специфіки оперативної обстановки. В.А. Куліков влучно зазначає, що їх обрання проводиться з урахуванням конкретних життєвих обставин, вимог ефективності й доцільності певних видів адміністративної діяльності поліції [2, с. 12]. Відповідно,

належить зауважити на тому, що питання пов'язані з використанням моніторингу діяльності підрозділів поліції, як ефективного інструменту та способу забезпечення дотримання дисципліни і законності в діяльності патрульної поліції загалом можуть використовуватись лише в поєднанні з іншими методами ефективного адміністрування (себто управління) підрозділами та давати необхідні управлінські результати, що стосуються безпосередньо діяльності й завдань, визначених за патрульною поліцією, як складової частини Національної поліції України.

Термін дисципліна (лат. *disciplina*) вченими характеризується як порядок поведінки людей, що чітко встановлюється в межах певного колективу чи спільноти та регламентується в межах дії нормативно-правового акту, котрий визначає порядок правової взаємодії [3]. Поряд із цим, службова дисципліна в законодавстві України відносно поліцейських визначається, як дотримання поліцейським Конституції і законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів Національної поліції України, нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, Присяги поліцейського, наказів керівників [4]. Відповідно, впорядкування та унормування правовідносин у службовій діяльності патрульної поліції таким чином, щоб усі права і свободи людини і громадянина були дотримані та забезпечені, є пріоритетною та першочерговою задачею, котра в умовах визначеності «гатунку» та розуміння сутності дисципліни і законності як сталого правового стану під час діяльності поліції є більш досяжним, ніж в умовах незрозумілості його тлумачення та визначення.

Тому, у поєднанні, такі категорії як дисципліна і законність дозволяють створити належне правове підґрунтя для функціонування системи забезпечення моніторингу за діяльністю патрульної поліції з метою ефективного забезпечення дотримання дисципліни і законності під час провадження поліцейської (правоохоронної) діяльності, що спрямовується на захист прав і свобод людини і громадянина.

Говорячи про дисципліну, слід наголосити, що вона, на відміну від законності, більш наближена до людини. Остання може не знати чинного законодавства, не володіти інформацією щодо того, як норми права регулюють ті чи ті суспільні відносини, водночас про дисципліну людина знає. Для дисципліни характерними є такі основні риси: – наявність певної системи норм, правил поведінки людей; – вказану систему сформовано набагато раніше, ніж систему законодавства; – існування певних різновидів дисципліни залежно від варіантів людських колективів; – здебільшого норми дисципліни не закріплено в чинному законодавстві. Законність і дисципліна є необхідними умовами існування демократичної держави. Особливої ролі їх додержання набуває у сфері публічного адміністрування, до якої належить і діяльність Національної поліції. Належна увага до забезпечення законності та дисципліни у сфері публічного адміністрування обумовлює такі чинники: 1. Необхідність забезпечення належних умов публічного адміністрування в економічній, соціально-культурній та адміністративно-політичній сферах суспільного життя. 2. Правозастосовна діяльність суб'єктів публічного адміністрування повинна базуватися на дотриманні законності й дисципліни. 3. Правотворча діяльність суб'єктів публічного адміністрування не може суперечити положенням Конституції України і тих законів, які вже діють. 4. Необхідність сприяння реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів громадян з боку органів публічного адміністрування [5; 6]. Відповідно, належить зауважити, що дисципліна в службовому (виключно поліцейському) розумінні нерозривно пов'язана з діяльністю в сфері забезпечення прав і свобод людини і громадянина, а також із дотриманням принципу законності в діяльності відповідних органів державної влади, на які й покладено ці завдання та функції. Дисципліна є практичним втіленням принципу законності, коли він визначає чіткі межі діяльності поліції в указаній сфері правозастосування, дисципліна структурує внутрішню організаційний зміст діяльності поліцейського та дозволяє звертати увагу на конкретні причини та умови, провадження поліцейської діяльності саме в такий спосіб.

Звертається увага на тому, що до складу Департаменту патрульної поліції Національної поліції України входить управління моніторингу та аналітичного забезпечення (а управління патрульної поліції в областях, містять відповідні відділи) [7], що в свою чергу корелюється з усвідомленням того, що дисципліна і законність як основоположні орієнтири та умови здійснення службової діяльності поліцейськими, не може бути забезпечене сама собою, а контроль та аналіз її реалізації в діяльності кожного поліцейського окремо та всіх поліцейських підрозділів, здійснюється також спеціально уповноваженими суб'єктами.

У свою чергу моніторинг це безперервне стеження за яким-небудь процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату [8, с. 353]. Більш розгорнуте тлумачення цьому

терміну дає Ю.С. Шемшученко – моніторинг (англ. monitoring – контроль) – регулярне спостереження за станом природних, технічних і соціальних процесів з метою їх оцінки, контролю та прогнозування. Інформація, отримана за допомогою моніторингу, кладеться в основу рішень, що приймаються державними органами, громадськими організаціями тощо [9, с. 764]. Відповідно, здійснення моніторингу дотримання дисципліни і законності в діяльності поліції, перш за все є не просто точковим процесом, а механізмом, котрий має складатись із індикаторів ефективності втілення в діяльність того чи іншого підрозділу (або ж поліцейського індивідуально) принципу законності та службової дисципліни, як притаманній діяльності кожного поліцейського характеристиці. Поряд із цим, може виникнути питання про притаманність принципу законності – діяльності інституту влади, а принципу дисципліни – діяльності кожного поліцейського окремо, що чітко розмежує їх як загальний і індивідуальний принцип і дозволить співвіднести в контексті дослідження.

Аналіз наведених у розділі III Положення про Департамент патрульної поліції Національної поліції України, повноважень дає нам право зробити висновок про те, що деякі з них є суто управлінськими повноваженнями, які є характерними лише для Департаменту патрульної поліції як керівного органу, наприклад, повноваження щодо участі в реалізації в межах своїх повноважень державної політики у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху; здійснення моніторингу, аналізу та контролю за оформленням уповноваженими підрозділами територіальних органів матеріалів про адміністративні правопорушення; здійснення в установленому законодавством України порядку внутрішнього аудиту та моніторингу діяльності департаменту, його підрозділів тощо [10]. Зі свого боку, деякі повноваження жодним чином не можуть бути віднесені до повноважень департаменту, а повинні стосуватися повноважень підрозділів патрульної поліції. Саме тому можна зробити висновок, що нормотворець в процесі формування повноважень Департаменту патрульної поліції не приділив достатньої уваги розмежуванню повноважень структур різних рівнів – керівної (на рівні центрального органу управління) і територіальної ланок [11]. Водночас, наявність в указаному нормативно-правовому акті таких положень, що регламентують серед кола управлінських повноважень керівництва департаменту контроль за дотриманням дисципліни і законності під час виконання поліцейських функцій поліцейськими Департаменту патрульної поліції та підпорядкованими йому управліннями патрульної поліції, свідчить перш за все про те, що виконання цієї функції прямо співвідноситься з функціонуванням у структурі відповідного утворення управління (відділу) моніторингу та аналітичного забезпечення, котре здійснює свою діяльність з метою забезпечення контролю за дотриманням дисципліни і законності в діяльності патрульної поліції.

Водночас, слід зауважити, що однією з першочергових цілей стратегії розвитку органів внутрішніх справ України, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 року №1118-р, є усунення дублювання функцій і повноважень різних підрозділів шляхом удосконалення функціональної структури поліції. Однак, підрозділи моніторингу Департаменту патрульної поліції та підрозділи Департаменту головної інспекції та дотримання прав людини Національної поліції України фактично дублюють свої функції.

Натомість, ефективність функціонування відділів моніторингу діяльності поліції, на нашу думку може ефективно забезпечити підвищення якості здійснення поліцейської діяльності підрозділами поліції, до моменту звернення громадян до суду чи примусового виконання судового рішення відносно поліцейського особисто та поліції загалом, що на нашу думку, є більш демократичним і ефективним розв'язанням спорів пов'язаних із здійсненням поліцією своїх функцій.

Разом із тим, досвід Сполучених Штатів Америки, є також досить глибоким у відповідному питанні, а саме – існує досить складна структура поліцейських підрозділів, служби, що займаються питаннями законності та дисципліни в самій поліції, також відзначаються різноманітністю. Так, в федеральній поліції – ФБР – для внутрішніх розслідувань існує відділ внутрішніх справ та етики, який складається з 9 осіб. Їм допомагають усі 56 керівників польових контур у штатах. Відділ незалежний від керівництва ФБР, підпорядкований безпосередньо міністру юстиції (ФБР входить до складу Міністерства юстиції США) [12; 13]. За аналогією в Національній поліції України функціонує Департамент головної інспекції та дотримання прав людини Національної поліції України, котрий здійснює свою діяльність щодо всіх без виключення поліцейських, водночас, використання інструментів внутрішнього моніторингу та організаційно-аналітичної роботи керівництвом патрульної поліції дозволяє упередити низку інцидентів пов'язаних із порушенням поліцейськими принципу дисципліни і законності та уякшити поліцейську діяльність.

До прикладу, в поліції міста Нью-Йорка створено відділ внутрішніх розслідувань та розвідки чисельністю одна тисяча працівників, проте, він розслідує зловживання не тільки в поліції,

а й всіх державних службовців міста. Справами поліції, в штаті якої 38 тис. чоловік, займається половина відділу, тобто 13 працівників на одну тисячу поліцейських. Начальник відділу є заступником комісара поліції міста і має право безпосередньої співпраці з мером [14].

**Висновок.** Отже, на підставі аналізу поняття дисципліни і законності в діяльності патрульної поліції, а також функціонування підрозділів моніторингу та організаційно-аналітичного забезпечення патрульної поліції нами досягнуто позиції про те, що принцип законності відносно діяльності Національної поліції України – є правовим обов'язком дотримання під час поліцейської діяльності законодавства України, виключно в межах, визначеної ним повноти та чіткості. Поряд із цим, дисципліна, як правнича категорія та індивідуальний принцип діяльності поліцейського полягає в неухильному дотриманні принципу законності в діяльності поліції та зобов'язує останнього здійснювати свої повноваження та забезпечувати захист прав і свобод людини і громадянина виключно таким способом і у міру своїх повноважень.

Перевага підрозділів моніторингу полягає в можливості ефективного забезпечення ними виявлення та фіксації фактів порушення дисципліни і законності патрульними поліцейськими, що в свою чергу прямопропорційно впливає на можливість підвищення якості функціонування цього поліцейського підрозділу та уможливорює дотримання інших принципів поліцейської діяльності під час її здійснення.

### Список використаних джерел:

1. Кузнецова Л. В. Окремі елементи адміністративної діяльності органів Національної поліції в умовах воєнного конфлікту. Забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Кропивницький, 01 липня 2022 року. Кропивницький, 2022. 398 с.
2. Адміністративна діяльність Національної поліції: навчальний посібник для підготовки до іспиту / О. М. Калюк, С. Ф. Константинов, В. А. Куліков та ін.; В. А. за ред. Кулікова. Київ: «Освіта України», 2016. 230 с.
3. О. А. Марушій, Поняття законності та дисципліни в діяльності органів виконавчої влади//Lviv Polytechnic National University Institutional Repository <http://ena.lp.edu.ua>
4. Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII «Про дисциплінарний статут Національної поліції України»// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 29, ст. 233.
5. Поліцейська енциклопедія : підручник / С. С. Вітвіцький, В. С. Тулінов, О. М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С. С. Вітвіцького. – Київ : ВД Дакор, 2021. – 372 с.
6. Миронов Андрій Григорович Контроль як явище правової дійсності у сфері охорони здоров'я. Правові проблеми сучасної трансформації охорони здоров'я: збірник матеріалів науково-практичного круглого столу (м. Запоріжжя, 23 травня 2019 р.) / за заг. ред. Ю.М. Колесника. Запоріжжя: ЗДМУ, 2019. 148 с.
7. Офіційний сайт Національної поліції. URL: <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/>
8. Кириченко Ю. М. Адміністративно-правові засади діяльності органів місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук: 12.00.07 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2019. 42 с.
9. Юридична енциклопедія : В 6 т. / Редкол. : Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 1998. 972 с.
10. Про затвердження Положення про Департамент патрульної поліції: наказ Національної поліції України від 06.11.2015 року № 73 (у редакції наказу Національної поліції України від 19.12.2022 № 903).
11. Дронік, Д. С., Мердова, О. М., Адміністративно-правові засади діяльності патрульної поліції в Україні : монографія / Д. С. Дронік, О. М. Мердова. Київ : ВД «Дакор», 2023. 252 с.
12. Police Ethics. Building Integrity and Reducing Drug Corruption // The Police Chief, 1991, № 1, p. 27–41.
13. Ткаченко Сергій Євгенович, Реальний стан та перспективи розвитку діяльності інспекцій з особового складу Національної поліції України. Наукові записки. Серія: Право, Випуск 6. 2019.
14. Про деякий досвід роботи ФБР та поліції США щодо здійснення внутрішніх розслідувань: Доповідна записка Міністру внутрішніх справ України за матеріалами семінару «Боротьба з корупцією в правоохоронних органах та органах влади США» (Національна академія ФБР США, 4–10 лютого 1996 р.). – МВС України, 1996. – 6 с.